

Історія

УДК 94(438.4)"1918/1939":37(091)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19412525>

Проблеми розвитку освіти в Тернопільському воєводстві (1918–1939 рр.) у польській історіографії

Степан Василишин,

кандидат історичних наук, начальник Гуманітарного відділу
Копичинецької міської ради, Україна, <https://orcid.org/0009-0002-9926-6871>

Прийнято: 18.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

***Анотація.** У статті здійснено історіографічний аналіз проблем розвитку освіти в Тернопільському воєводстві у 1918–1939 рр. у працях польських дослідників. Метою дослідження є систематизація основних підходів сучасної польської історіографії до вивчення освітніх процесів у регіоні, а також з'ясування особливостей інтерпретації державної освітньої політики, матеріально-технічного стану шкільництва, кадрових процесів та ідеологічних засад навчально-виховного процесу. У роботі проаналізовано наукові доробки, присвячені підготовці педагогічних кадрів, реалізації асиміляційної політики, функціонуванню шкільної системи на «Східних кресах», міжнаціональним відносинам у шкільному середовищі, а також соціально-економічним умовам розвитку освіти. Наукова новизна полягає у комплексному узагальненні польських історіографічних інтерпретацій освітніх процесів у Тернопільському воєводстві, що раніше не було предметом окремого дослідження. Виявлено домінантні концепції, методологічні підходи та дискусійні аспекти у висвітленні ролі освіти як*

інструменту державної політики на прикордонних територіях. Доведено, що польська історіографія розглядає школу передусім як механізм формування «державного патріотизму» та засіб національної уніфікації, що в умовах поліетнічного середовища спричиняло загострення міжнаціональних суперечностей. У висновках підкреслено, що польські дослідники досягли значних результатів у вивченні нормативно-правових, соціально-економічних та ідеологічних аспектів функціонування освітньої системи, однак освітні процеси в регіоні переважно інтерпретуються крізь призму державної політики, що зумовлює недостатню увагу до досвіду національних меншин, зокрема українського населення. Обґрунтовано необхідність подальшого міждисциплінарного та компаративного вивчення проблеми із залученням ширшого кола джерел, що сприятиме формуванню більш збалансованого бачення розвитку освіти в Тернопільському воєводстві у міжвоєнний період.

Ключові слова: історіографія, Галичина, освіта, Друга Річ Посполита, міжвоєнний період, Тернопільське воєводство.

Problems of the Development of Education in the Ternopil Voivodeship (1918–1939) in Polish Historiography

Stepan Vasylyshyn,

PhD in History, head of Humanitarian department of Kopychyntsi city council, <https://orcid.org/0009-0002-9926-6871>

Abstract. *The article presents a historiographical analysis of the problems of educational development in the Ternopil Voivodeship in 1918–1939 as reflected in the works of Polish scholars. The aim of the study is to systematize the main approaches of contemporary Polish historiography to the study of educational*

processes in the region, as well as to clarify the specific features of interpreting state educational policy, the material and technical condition of schooling, personnel processes, and the ideological foundations of the educational process. The paper analyzes scholarly contributions devoted to teacher training, the implementation of assimilation policies, the functioning of the school system in the «Eastern Borderlands», interethnic relations within the school environment, and the socio-economic conditions of educational development. The scientific novelty lies in the comprehensive generalization of Polish historiographical interpretations of educational processes in the Ternopil Voivodeship, which have not previously been the subject of a separate study. Dominant concepts, methodological approaches, and controversial aspects in interpreting the role of education as an instrument of state policy in border regions are identified. It is demonstrated that Polish historiography primarily considers the school as a mechanism for the formation of «state patriotism» and a means of national unification, which, in a multiethnic environment, led to the intensification of interethnic tensions. The conclusions emphasize that Polish researchers have achieved significant results in studying the legal, socio-economic, and ideological aspects of the functioning of the educational system. However, educational processes in the region are predominantly interpreted through the lens of state policy, resulting in insufficient attention to the experiences of national minorities, particularly the Ukrainian population. The necessity of further interdisciplinary and comparative research, involving a broader range of sources, is substantiated, which will contribute to a more balanced understanding of the development of education in the Ternopil Voivodeship during the interwar period.

Keywords: *historiography, Galicia, education, Second Polish Republic, interwar period, Ternopil Voivodeship.*

Постановка проблеми. Проблематика розвитку освіти в Тернопільському воєводстві у міжвоєнний період посідає важливе місце в сучасних дослідженнях історії Другої Речі Посполитої, оскільки освітня сфера виступала одним із ключових інструментів реалізації державної політики на східних прикордонних територіях. Для поліетнічного регіону Східної Галичини, зокрема Тернопільського воєводства, школа була не лише інституцією передачі знань, а й простором ідеологічного впливу, соціалізації молоді та формування лояльності до держави, що зумовлювало її особливу політичну й суспільну значущість.

Упродовж останніх десятиліть у польській історіографії сформувався потужний корпус досліджень, присвячених різним аспектам освітньої політики міжвоєнної Польщі: нормативно-правовим засадам функціонування шкільної системи, матеріально-технічному забезпеченню навчальних закладів, кадровим процесам, змісту та ідеологічним орієнтирам навчально-виховного процесу, а також взаємодії школи з національними меншинами. Особливу увагу польські дослідники приділяють проблемам асиміляційної політики, «шкільного конфлікту» на Східних Кресах, ролі освітніх інституцій у забезпеченні державної безпеки та формуванні «державного патріотизму».

Попри значну кількість публікацій, історіографічний аналіз польських наукових праць, у яких безпосередньо або опосередковано розглядаються освітні процеси в Тернопільському воєводстві, досі не став предметом спеціального узагальнюючого дослідження. Відтак актуальність статті зумовлена необхідністю систематизації та критичного осмислення підходів сучасної польської історіографії до проблем розвитку освіти в регіоні у 1918–1939 рр., а також виявлення домінантних концепцій, методологічних орієнтирів і дискусійних аспектів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значного корпусу праць польських дослідників, присвячених

освітній політиці Другої Речі Посполитої, низка важливих аспектів розвитку освіти в Тернопільському воєводстві у міжвоєнний період залишається недостатньо висвітленою або потребує подальшого уточнення. Передусім це стосується відсутності спеціального узагальнюючого історіографічного дослідження, яке б системно аналізувало саме регіональний вимір освітніх процесів у Тернопільському воєводстві, а не розглядало їх лише як складову ширших студій про «Східні Креси».

Недостатньо опрацьованими залишаються питання повсякденного функціонування шкільних інституцій, зокрема практики взаємодії між учителями, учнями та батьківською громадою, а також механізми адаптації освітніх реформ до локальних соціально-економічних умов. Обмеженою є увага до ролі недержавних освітніх ініціатив і громадських організацій у розвитку шкільництва та позашкільної освіти. Водночас у польській історіографії недостатньо інтегровано досвід українського населення, зокрема його освітні стратегії, форми опору асиміляційній політиці та участь у формуванні альтернативних освітніх середовищ.

Потребує подальшого дослідження і проблема соціальної мобільності через освіту, зокрема вплив реформ 1930-х років на доступність навчання для різних соціальних та етноконфесійних груп. Недостатньо висвітленими залишаються також питання взаємодії освітньої політики з економічними чинниками, які значною мірою визначали реальні можливості реалізації декларованих державою освітніх програм.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є систематизація основних підходів сучасної польської історіографії до вивчення освітніх процесів у регіоні, а також з'ясування особливостей інтерпретації державної освітньої політики, матеріально-технічного стану шкільництва, кадрових процесів та ідеологічних засад навчально-виховного процесу.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань**: проаналізувати основні тематичні напрями польських історіографічних досліджень, присвячених освітній політиці міжвоєнної Польщі; охарактеризувати підходи до висвітлення нормативно-правових засад функціонування шкільної системи; з'ясувати особливості інтерпретації матеріально-технічного стану навчальних закладів і кадрових процесів у сфері освіти; дослідити оцінки змісту та ідеологічних орієнтирів навчально-виховного процесу; проаналізувати трактування ролі освіти у взаєминах держави з національними меншинами; а також виявити дискусійні аспекти й прогалини у польській історіографії з означеної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стаття Єжи Дуди [1] є важливим джерелом для вивчення історії підготовки педагогічних кадрів у Тернопільському воєводстві. Автор детально реконструює процес становлення та діяльності чоловічої учительської семінарії, акцентуючи увагу на її ролі у формуванні польської інтелігенції на східних кресах. У дослідженні висвітлено еволюцію навчальних програм, матеріально-технічну базу закладу та специфіку виховної роботи, яка базувалася на поєднанні релігійних цінностей, патріотичного виховання та високих професійних стандартів. Особливу цінність для аналізу освітніх проблем міжвоєнного періоду мають відомості про функціонування семінарії після 1918 року. Автор описує складні умови відновлення навчального процесу в умовах польсько-українського протистояння та радянсько-польської війни, що призводило до неодноразового призупинення діяльності закладу та евакуації. Стаття Дуди дозволяє простежити трансформацію вчительської освіти після прийняття декрету 1919 року про п'ятирічний термін навчання в семінаріях та впровадження нових програм, спрямованих на уніфікацію освітньої системи Другої Речі Посполитої.

Комплексний аналіз польсько-українського шкільного конфлікту першої половини 1930-х років здійснила польська дослідниця Магдалена Гібець [2]. На матеріалах Львівського шкільного округу авторка детально реконструювала перебіг «плебісцитарної» та «антишкільної» акцій, розкривши механізми адміністративного маніпулювання результатами батьківського волевиявлення. Важливим методологічним здобутком дослідниці є розмежування двох стратегій українського опору: легальної боротьби, яку провадило УНДО через шкільні плебісцити, та радикальних дій ОУН, спрямованих на дестабілізацію навчального процесу. Праця М. Гібець дозволяє глибше зрозуміти роль бюрократичного апарату в гальмуванні розвитку українського шкільництва та радикалізацію настроїв учнівської молоді на теренах Східної Галичини.

Специфіку відображення репресивної політики влади щодо освітніх та культурних установ у суспільній свідомості дослідила М. Гібець [3]. На основі компаративного аналізу польської та української преси авторка реконструювала інформаційний контекст, у якому відбувався наступ на українське шкільництво. Дослідження переконливо демонструє, як через друковані видання конструювався образ «ворожої школи» та «учня-диверсанта», що слугувало інструментом легітимації силових дій влади (закриття гімназій, розпуск «Пласту», пацифікація читалень). Праця є важливою для розуміння того, як політичні події 1930 року трансформували освітній простір воєводства, перетворивши школи на об'єкти поліцейського нагляду та політичної боротьби.

Змістовне наповнення та ідеологічні вектори шкільної освіти міжвоєнного періоду стали об'єктом дослідження сучасної польської історикині В. Лежанської [4]. Авторка здійснила детальний аналіз еволюції концепції «громадянського виховання», простеживши перехід від національно-демократичної (ендецької) моделі до санаційної доктрини

«державного виховання». Праця є важливою для нашого дослідження тим, що розкриває механізми використання навчальних дисциплін («Наука про сучасну Польщу», історія) як інструментів державної пропаганди. Дослідниця довела, що реформи навчальних програм 1930-х років мали на меті не лише модернізацію освіти, а й формування нового типу лояльного громадянина, що на практиці означало посилення асиміляційного тиску на національні меншини.

Психологічні аспекти міжнаціональної взаємодії в освітньому середовищі "східних кресів" стали предметом аналізу польського історика Кароля Санойци [5]. Автор застосував антропологічний підхід до вивчення шкільної повсякденності, розглядаючи навчальний заклад як простір діалогу та конфлікту ідентичностей. Дослідник переконливо довів, що освітня політика санаційного табору, спрямована на виховання «державного патріотизму», зазнала невдачі через глибоку вкоріненість національних міфів у свідомості молоді. Праця є цінною для нашого дослідження тим, що висвітлює не лише антагонізм, а й спроби (хоч і малоуспішні) педагогічної влади знайти формулу мирного співіснування польського та українського елементів у єдиній шкільній системі.

Новий погляд на динаміку кадрових процесів в освіті запропонував польський історик Кароль Санойца [6]. Автор відійшов від статичного опису законодавчої бази, зосередившись на дослідженні міграційних потоків педагогічних працівників як інструменту державної політики уніфікації. Для нашого дослідження принципово важливим є висновок науковця про роль Галичини (зокрема і території Тернопільського воєводства) як кадрового донора для освітньої системи всієї держави. К. Санойца на основі статистичного аналізу довів, що саме цей регіон забезпечував найвищий рівень професійної підготовки вчителів, що дозволило адміністрації

використовувати їхній потенціал для подолання кадрового голоду в інших частинах Польщі.

Статистичний вимір реалізації освітньої політики Другої Речі Посполитої представлений у дослідженні Томаша Висоцького [7]. Автор здійснив ґрунтовний аналіз національної структури учнівського контингенту в 1937/38 навчальному році, спираючись на критерій мови навчання. Ця праця має виняткове значення для об'єктивної оцінки результатів "шкільної війни" на Східних Кресах, оскільки через сухі цифри демонструє масштаб невідповідності між етнічним складом регіону та мережею освітніх закладів. Т. Висоцький переконливо довів, що на кінець міжвоєнного періоду процес витіснення української мови зі шкільної сфери досяг свого апогею, що знайшло відображення в офіційній державній статистиці.

Джерелознавчий потенціал офіційної шкільної документації для реконструкції виховного процесу розкрила Е. Магера [8]. Дослідниця проаналізувала масив щорічних звітів гімназій, виокремивши роль учнівських об'єднань як інституційного механізму соціалізації молоді. Праця має важливе значення для розуміння нормативної моделі «ідеального учня», яку намагалася сформувати держава. Для нашого дослідження висновки Е. Магери є базою для порівняння: вони дозволяють зіставити офіційну картину активного шкільного життя, яку малювали директори у звітах для кураторії, з реальними настроями учнівської молоді Тернопільщини, для якої обов'язкова громадська активність часто була обтяжливою формальністю.

Соціальний вимір впровадження обов'язкової шкільної освіти в міжвоєнній Польщі став предметом ґрунтовного аналізу Едмунда Юська [9]. Автор відійшов від традиційного опису законодавчих успіхів, зосередившись на дослідженні реальних перешкод у реалізації декрету 1919 року. На основі статистичних даних та звітів шкільних інспекцій Е. Юсько переконливо довів, що головним гальмом освітнього поступу була не відсутність

політичної волі, а глибока економічна відсталість провінції. Його праця є важливою для розуміння повсякденного життя школи, оскільки висвітлює проблему «шкільної абсенції» як індикатора матеріального зубожіння села, демонструючи безсилля адміністративно-каральних методів впливу на батьків в умовах економічної кризи.

Інституційні аспекти освітньої реформи 1932 року та їхній вплив на соціальну стратифікацію суспільства проаналізувала Е. Мілковська [10]. Авторка довела, що перехід до триступеневої організації початкової школи та зміна моделі підготовки вчителів (заміна семінарій ліцеями) були не лише педагогічними, а й соціально-політичними заходами. Праця є важливою для нашого дослідження, оскільки розкриває технологію створення "освітніх бар'єрів": через ускладнення структури школи та підвищення цензу для вчителів держава фактично обмежувала соціальну мобільність українського селянства, консервуючи його соціальний статус та мінімізуючи вплив місцевої інтелігенції на шкільний процес.

Концептуальний аналіз цілей та методів державної політики в галузі освіти здійснила польська дослідниця У. Врублевська [11]. Розглядаючи проблематику шкільництва крізь призму національної безпеки, авторка довела, що освітня стратегія на "Східних Кресах" базувалася на принципі диференціації меншин залежно від їх лояльності до держави. Праця є важливою для нашого дослідження тим, що пояснює причини жорсткості адміністративного тиску саме на українське шкільництво, яке розглядалося владою як потенційна загроза територіальній цілісності. У. Врублевська аргументовано показала, що пріоритет політичних та безпекових інтересів над педагогічними призвів до краху асиміляційних планів Варшави в регіоні.

Вагомий внесок у з'ясування регіональної специфіки освітніх процесів зробив сучасний польський історик Рафал Лещинський [12], який застосував мікроісторичний підхід для аналізу соціокультурної ситуації у Борщівському

повіті. У своїй праці дослідник, спираючись на матеріали Державного архіву Тернопільської області та архіву нових актів у Варшаві, детально розглянув вплив нормативно-правових змін, зокрема закону 1924 року («Lex Grabski»), на трансформацію мережі навчальних закладів та динаміку мови викладання. Окрему увагу автор приділив ролі повітових адміністративно-управлінських структур та їхній взаємодії з воєнізованими формуваннями (КОП) у забезпеченні матеріально-технічної бази шкіл прикордоння, довівши, що навчально-виховний процес у регіоні був тісно інтегрований у державну політику безпеки та національної уніфікації.

Оригінальний підхід до вивчення матеріального середовища освіти запропонувала сучасна польська дослідниця Стефанія Валасек [13]. У своїй розвідці, присвяченій Львівському шкільному округу (до якого належало Тернопільське воєводство), авторка вводить у науковий обіг категорію «шкільний простір», розглядаючи її як сукупність архітектурних рішень та навколишнього середовища, що формують умови для педагогічного процесу. На відміну від традиційної історіографії, яка фокусувалася на статистиці закладів, С. Валасек аналізує соціальний вимір шкільного будівництва, досліджуючи роль місцевих громад (гмін) у фінансуванні інфраструктури та конфліктогенні аспекти взаємодії самоврядування з державною адміністрацією у питаннях стандартизації шкільних будівель.

У контексті вивчення позашкільної освіти та просвітницької діяльності в Тернопільському воєводстві вагоме значення має стаття Даріуша Фащи [14]. Автор переконливо доводить, що військовий гарнізон Тернополя, зокрема 12-та дивізія піхоти та 54-й полк стрільців кресових, відігравали роль не лише оборонного оплоту, а й потужного культурно-освітнього центру. У дослідженні акцентовано увагу на діяльності військових у межах «Просвітнього відділу», який організовував лекції, курси ліквідації неписьменності для новобранців та відкривав бібліотеки, що були доступні

не лише солдатам, а й цивільному населенню міста. Окрему увагу Д. Фаща приділяє виховній та пропагандистській функції армії, яка через організацію публічних читань, концертів та театральних вистав сприяла поширенню польської культури на теренах воєводства. Автор підкреслює, що військова освіта була спрямована на формування продержавної позиції та інтеграцію місцевого населення в соціокультурний простір Другої Речі Посполитої. Аналіз взаємодії військових структур із цивільними інституціями, представлений у статті, дозволяє глибше зрозуміти специфіку освітньої політики в прикордонному регіоні, де армія виступала ключовим інструментом культурної уніфікації.

Роль фахової періодики у формуванні професійної свідомості вчительства міжвоєнної Польщі дослідила Івонна Міхальська у праці «Вчитель на початках незалежної Польщі...» (2019). На матеріалах часопису «Szkola Powszechna» авторка реконструювала ідеальну модель педагога, яку пропагувала державна влада: це мав бути не просто викладач предметів, а активний громадський діяч та носій державної ідеології. Праця є важливою для розуміння механізмів «м'якої» уніфікації освітнього простору, коли через пресу вчителям нав'язувалися стандарти поведінки та викладання, покликані інтегрувати різномірні регіони (зокрема й Галичину) в єдиний польський культурний організм [15].

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що в сучасній польській історіографії проблеми розвитку освіти в Тернопільському воєводстві у 1918–1939 рр. розглядаються переважно в ширшому контексті освітньої політики Другої Речі Посполитої на «Східних Кресах». Польські дослідники одноставно наголошують на визначальній ролі держави у формуванні нормативно-правових засад функціонування шкільної системи, підкреслюючи політичну зумовленість освітніх реформ та їхню підпорядкованість завданням національної уніфікації й безпеки.

Вагомим здобутком польської історіографії є ґрунтовний аналіз механізмів реалізації асиміляційної політики в освітній сфері, зокрема через мовне законодавство, реформу 1932 року, кадрову політику та ідеологізацію навчальних програм. У працях польських авторів школа постає як інструмент державного впливу, покликаний формувати модель «лояльного громадянина», що в умовах поліетнічного середовища Тернопільського воєводства спричиняло загострення міжнаціональних конфліктів і радикалізацію частини української молоді.

Значну увагу дослідники приділяють проблемам матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів і повсякденній реальності шкільного життя. У польській історіографії утвердилася думка, що незадовільний стан інфраструктури, особливо в сільській місцевості, був наслідком загальнодержавних економічних труднощів і системної недооцінки освітніх потреб периферійних регіонів, а не лише локальною проблемою східних воєводств.

Водночас аналіз наукових праць свідчить про певні обмеження польської історіографічної традиції. Освітні процеси в Тернопільському воєводстві здебільшого розглядаються крізь призму державної політики, тоді як досвід українського суспільства, діяльність недержавних освітніх інституцій та повсякденні практики опору асиміляційним заходам залишаються недостатньо інтегрованими в загальну аналітичну модель. Це відкриває перспективи для подальших досліджень, заснованих на міждисциплінарному та компаративному підходах, а також активнішому залученні українських джерел.

Отже, польська історіографія створила ґрунтовну теоретико-методологічну базу для вивчення проблем розвитку освіти в Тернопільському воєводстві у міжвоєнний період, однак потребує подальшого діалогу з українськими науковими напрацюваннями, що

дозволить досягти більш збалансованого й комплексного бачення освітніх процесів у регіоні.

Список використаних джерел

1. Duda J. Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie im. Henryka Sienkiewicza w Tarnopolu w latach 1871–1936. *Przegląd Historyczno-Oświatowy: kwartalnik poświęcony badaniom dziejów oświaty i wychowania w Polsce*. 2003, nr 3/4. S. 199–215.
2. Gibiec M. Wokół akcji plebiscytowej i antyszkolnej. Spór o język i tożsamość ukraińską na terenie Okręgu Szkolnego Lwowskiego w latach 1932–1935. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*. 2019. № 1–2. S. 224–246. DOI: [10.17460/PHO_2019.1_2.14](https://doi.org/10.17460/PHO_2019.1_2.14).
3. Gibiec M. The image of pacification of eastern Halychyna in 1930 in light of polish and ukrainian press. *Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2020. Вип. 13. С. 243–256. DOI: [10.33402/up.2020-13-243-256](https://doi.org/10.33402/up.2020-13-243-256).
4. Leżańska W. Edukacja obywatelska w szkołach średnich ogólnokształcących w Polsce międzywojennej *Przegląd Historyczno-Oświatowy*. 2019. № 1–2. S. 204–223. DOI: [10.17460/PHO_2019.1_2.13](https://doi.org/10.17460/PHO_2019.1_2.13).
5. Sanojca K. Dwa patriotyzmy, czyli rzecz o wychowywaniu polskiej i ukraińskiej młodzieży na Kresach Południowo-Wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej. *Metamorfozy społeczne*, t. 7: Procesy socjalizacji w Drugiej Rzeczypospolitej 1914–1939 pod red. A. Landau-Czajki, K. Sierakowskiej, Instytut Historii PAN, Warszawa, 2013. S. 19–34.
6. Sanojca K. Mobilność zawodowa nauczycieli w pierwszych latach Drugiej Rzeczypospolitej. *Edukacja Kultura Społeczeństwo*. Rocznik I. 2020. S. 29–46. DOI: [10.34616/EKS.2020.1.29.46](https://doi.org/10.34616/EKS.2020.1.29.46).
7. Wysocki T. Struktura narodowościowa uczniów szkół powszechnych według języka, w II Rzeczypospolitej w roku szkolnym 1937/38. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 2005. Nr 3–4. S. 185–194.

8. Magiera E. Organizacje szkolne w świetle sprawozdań dyrekcji gimnazjów ogólnokształcących w Polsce okresu międzywojennego *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika*, 2017, t. XXVI, nr 1. S. 219–235. DOI: 10.16926/p.2017.26.16.
9. Juśko E. Wdrażanie powszechności nauczania w II Rzeczypospolitej w pierwszych latach istnienia szkół powszechnych. *Krakowskie Studia Małopolskie*. Nr 14. 2010. S. 282–298.
10. Miłkowska E. Polityka edukacyjna na poziomie podstawowym w Polsce w latach 1918–1939. *Zeszyty naukowe Ostrołęckiego towarzystwa naukowego*. T. XXXII. 2018. S. 149–160.
11. Wróblewska U. Polityka oświatowa państwa polskiego wobec mniejszości narodowych, grup etnicznych i wyznaniowych zamieszkujących Kresy Wschodnie w II RP. *Nauka*. 2011. Nr 2. S. 109–124.
12. Leszczyński R. Powiat borszczowski w latach 1921–1939. *Europa Orientalis. Studia z Dziejów Europy Wschodniej i Państw Bałtyckich*. 2015. Nr 6. S. 73–90. DOI: 10.12775/EO.2015.004.
13. Walasek S. Przestrzeń szkolna i jej znaczenie dla mieszkańców Okręgu Szkolnego Lwowskiego w latach 1918–1939. *Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX-XXI wieku*. T. 9, Edukacyjny wymiar miejsca i przestrzeni. S. 177–191.
14. Faszczka D. Udział wojska w życiu społeczno-kulturalnym Tarnopola (1921–1939). *Niepodległość i Pamięć*. 2012. Nr 1–2. S. 91–104.
15. Michalska I. Nauczyciel w początkach niepodległej Polski. „Szkoła Powszechna” o przymiotach, obowiązkach i profesjonalizacji wychowawców młodego pokolenia. *Forum Pedagogiczne*. 2019. № 9 (1). S. 33–44. DOI: 10.21697/fp.2019.1.03.